13.11.2023

Hallintovaliokunta
Eduskunta
00102 EDUSKUNTA
hav@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen 14.11.2023 klo 12.15

Asiantuntijalausunto väestön rekisteröinnistä Viron kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja siihen liittyvistä lakimuutoksista HE 23/2023 vp

Digi- ja väestötietovirasto kiittää mahdollisuudesta antaa hallintovaliokunnalle asiantuntijalausuntonsa otsikossa mainitusta asiasta ja esittää kunnioittaen lausuntonaan seuraavaa.

Digi- ja väestötietovirasto on osallistunut käsiteltävänä olevasta sopimuksesta käytyihin neuvotteluihin, ja Digi- ja väestötietovirasto kannattaakin sopimuksen hyväksymistä ja voimaansaattamista sekä kotikuntalain muuttamista hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla.

Sopimuksen soveltamisella olisi myönteisiä vaikutuksia väestötietojärjestelmän eli Suomen kansallisen väestörekisterin tietojen kattavuuteen ja ajantasaisuuteen sekä Virossa asuvien Suomen kansalaisten osalta että muiden Suomen ja Viron välillä muuttavien henkilöiden osalta, ja vähentäisi mainittujen henkilöiden osalta heidän hallinnollista taakkaansa.

Sopimuksen soveltaminen sinällään ei mainittavasti vähentäisi Digi- ja väestötietoviraston työtä, mutta tietojärjestelmiä kehittämällä voidaan hieman sujuvoittaa käsittelyprosessia Digi- ja väestötietovirastossa. Alussa tehtävät voimaansaattamistoimenpiteet lisäisivät hetkellisesti työmäärää, mutta nämä tehtävät ovat hoidettavissa viraston nykyisillä resursseilla. Näitä tehtäviä ovat mm. käsittelyprosessien uudistaminen, ohjeiden laatiminen ja kansalaistiedottaminen sekä erityisesti sopimuksen voimaantuloon liittyvät, sopimuksen 8–9 ja 15 artiklaan perustuvat tietojen täsmäyttämiset. Sopimuksen soveltamiseen tarvittavien tietojärjestelmien rakentaminen aiheuttaa myös jonkin verran kertaluonteisia kustannuksia.

On syytä huomata, että sopimukseen sisältyy kaksi erillistä tietojenvaihtokokonaisuutta. Ensimmäinen kokonaisuus (sopimuksen II luku) koskee Suomen ja Viron välillä muuttavia henkilöitä heidän kansalaisuudestaan riippumatta. Suomen ja Viron välisen muuton yhteydessä tulovaltion väestörekisteriviranomaisen ratkaisu siitä, rekisteröidäänkö muuttaja vakinaiseksi asukkaaksi tulovaltioon vai ei, sitoo lähtövaltion väestörekisteriviranomaisia, ja muutto rekisteröidään samalla tavoin lähtövaltion väestörekisteriin. Tämän ansiosta muuttajalle ei voi syntyä vakinaista asuinpaikkaa molempiin valtioihin, eikä hän toisaalta voi

jäädä kokonaan ilman vakinaista asuinpaikkaa maiden välillä muuttaessaan, jos hänellä oli sellainen lähtövaltiossa.

Kun tulovaltion viranomainen on tiedottanut lähtövaltiota ratkaisustaan, lähtövaltion väestörekisteriviranomainen lähettää tulovaltiolle sopimuksessa määrätyt henkilötiedot. Tämän ansiosta muuttajan ei yleensä tarvitse esittää tulovaltion väestörekisteriviranomaisille erillistä asiakirjaselvitystä esimerkiksi perhesuhteistaan.

Vastaava järjestely on ollut käytössä Pohjoismaiden kesken jo 1960-luvulta asti, ja sähköiseen tietojenvaihtoon siirryttiin vuonna 2007. Järjestely on toiminut hyvin, ja näiden yli 15 vuoden aikana on ollut vain yksittäisiä tilanteita, joissa tietojenvaihdossa on ollut ongelmia tai se ei ole toiminut toivotulla tavalla. Tämän takia Digi- ja väestötietovirasto ei näe sopimuksen soveltamiseen liittyvän erityisiä riskejä.

Toinen kokonaisuus (III luku) käsittää tietojenvaihdon Suomessa asuvista Viron kansalaisista ja Virossa asuvista Suomen kansalaisista. Kun muuttoja koskeva tietojenvaihto tapahtuu muuton rekisteröinnin yhteydessä, tietojenvaihto on jatkuvaa.

Kun esimerkiksi Virossa asuva Suomen kansalainen avioituu Virossa, tieto avioliitosta välitetään Suomeen rekisteröitäväksi väestötietojärjestelmään. Tämän ansiosta Virossa asuvan Suomen kansalaisen ei tarvitse toimittaa esimerkiksi vihkitodistusta rekisteröitäväksi Digi- ja väestötietovirastoon, vaan tieto muuttuneesta henkilötiedosta saadaan suoraan Virosta.

Sopimuksessa määrätyt tiedot on tarkoitus vaihtaa maiden välillä ensisijaisesti sähköisesti ja automatisoidusti. Tämän takia sopimuksessa on määräykset tietojärjestelmien turvallisuudesta, ja niistä tullaan sopimaan toimeenpanovaiheessa tarkemmin kummankin maan väestörekisteriviranomaisen välillä.

Myös tietosuoja-aspektit on huomioitu sopimusta valmisteltaessa mm. määrittelemällä tarkoin, mihin tarkoituksiin sopimuksen nojalla vaihdettuja tietoja saa käyttää. Lisäksi toimeenpanovaiheessa Digi- ja väestötietovirasto tekee sopimuksen mukaisesta henkilötietojen käsittelystä EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisen tietosuojan vaikutustenarvioinnin (ns. DPIA, Data Protection Impact Assessment). Vaikutustenarvioinnissa arvioidaan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta, mm. varmistamalla henkilötietojen käsittelyn minimoinnin periaatteen ja rekisteröidyn oikeuksien toteutuminen.

Myös se, että EU:n yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan sekä Suomessa että Virossa, on omiaan varmistamaan tietosuojan korkea taso tietojenvaihdossa.

Muilta osin Digi- ja väestötietovirastolla ei ole lausuttavaa nyt käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä.

Lisätietoja lausunnosta antaa erityisasiantuntija Torbjörn Sandell, torbjorn.sandell@dvv.fi.

Salovaara Timo 99705320M

Ylijohtaja Timo Salovaara

Taipale Jari 911378986 Digitaalinen allekirjoittaja: Taipale Jari 911378986

Johtaja Jari Taipale

Liitteet Power point -esitys sopimuksen mukaisesta tietojenvaihdosta